

O‘ZBEKISTON RESPUBLIKASI
OLIY TA‘LIM, FAN VA INNOVATSIYALAR VAZIRLIGI
FARG‘ONA POLITEKNIKA INSTITUTI
«JADIDLARNING ILMIY-PEDAGOGIK MEROSI: TARIX VA
ZAMONAVIYLIK» mavzusidagi xalqaro ilmiy-amaliy anjumani
materiallari
(II - to‘plam)

Farg‘ona shahri
29-30 mart 2024-yil

“Jadidlarning ilmiy-pedagogik merosi: tarix va zamonaviylik” mavzusidagi xalqaro ilmiy-amaliy anjumani materiallari to‘plami. (2024-yil 29-30 mart). O‘zbekiston Respublikasi Oliy ta’lim, fan va innovatsiyalar vazirligining 2024 yil 18 yanvar kungi 16-son buyrug‘i ijrosini ta’minlash maqsadida 2024-yil 29-30-mart kunlari Farg‘ona politexnika institutida “Jadidlarning ilmiy-pedagogik merosi: tarix va zamonaviylik” mavzusidagi xalqaro ilmiy-amaliy anjuman bo‘lib o‘tadi.

Ushbu to‘plamda xalqaro ilmiy-amaliy anjuman materiallari o‘rin olgan. To‘plamda oliy va o‘rta ta’lim muassasalari, ilmiy tekshirish institutlari, Jadidlarning ilmiy-pedagogik merosini o‘rganishga bag‘ishlangan ilmiy izlanish natijalari keltirilgan.

Anjuman tashkiliy qo‘mitasi:

Salomov O‘.R. FarPI rektori, t.f.d., professor

Dehqonov Sh.M. FarPI YOBI, MMMB Birinchi prorektor, i.f.b.f.d.

Kambarov J.X., FarPI o‘quv ishlari bo‘yicha prorektor, t.f.d.

Jaxongirov I.J. FarPI o‘quv ishlari bo‘yicha prorektor, i.f.d.

Toxirov M.Q. FarPI fakultet dekani, t.f.b.f.d.

Radjabov Q.K. – O‘zFA Tarix instituti professori, t.f.d.

Sulaymonov M. Farg‘ona O‘zbekiston ;

Ergashev Sirojiddin Fayazovich, Farg‘ona, O‘zbekiston ;

Alimova Nargiza, Farg‘ona, O‘zbekiston;

Qozoqov Tohirjon, Namangan, O‘zbekiston;

Kamilov A. A. FarPI kafedra mudiri t.f.n.

Tuxtarov I. M. FarPI kafedra dotsenti f.f.n.

Yusupov A. A. - FarPI kafedra dotsenti v.v.b., t.f.b.f.d.

Xonqulov Sh.X. - FarPI kafedra dotsenti v.v.b., t.f.b.f.d.

Taqrizchilar: Alimova N. FarDU, kafedrasini mudiri, Shaxodjayev M. FarPI dotsenti.

Mas‘ul muxarrirlar: A.Kamilov, Sh.Xonqulov.

Mazkur to‘plamga kiritilgan materiallarning mazmuniga hamda tanqidiy fikr-mulohazalarga mualliflarning o‘zlari shaxsan mas‘uldirlar.

armiyani shakllantirish, milliy kadrlarga rahbarlikdan keng o‘rin berish va boshqa siyosiy talablar bilan chiqa boshlaydilar. “Buxoro axbori” (hozirgi “Buxoronona”) gazetasida 1922-1923 yillarda bu to‘g‘risida maqolalar e‘lon qilinadi.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. Nusratillo Nayimov. “Buxoro jadidlari”. “Fan” Toshkent – 2010
2. Naim Karimov. “Mahmudxo‘ja Behbudiy”. Toshkent – 2010
3. Ahmad Zaki Validiy To‘gon. “Turkistonda mustaqillik va ozodlik uchun kurashlar tarixi” “Istiqlol nuri” Toshkent 2014
4. Shuhrat Rizaev. “Jadid dramasi”. “Sharq” Toshkent - 1997

MAHMUDXO‘JA BEHBUDIY VA JADIDLAR TA‘LIMOTINING UMUMXALQ MA‘RIFATINI KO‘TARISHDA TUTGAN O‘RNI

Abdullayeva Firuza Sharipovna
Buxoro davlat universiteti, Tarix va yuridik
fakulteti, Ijtimoiy-siyosiy fanlar kafedrasida dotsenti

Annotatsiya: Mazkur maqolada jadidchilik harakatining yorqin vakili Behbudiyning Turkiston xalqi ma‘rifatini yuksaltirish yo‘lidagi tashabbuskorona faoliyati tahlil etilgan.

Kalit so‘zlar: jadidchilik, maorif, jurnal, gazeta, teatr, dramaturgiya, qurultoy, til, millat.

Аннотация: В данной статье проанализирована инициативная деятельность яркого представителя движения джадидизма Бехбуди, на пути повышения просвещения народа Туркестана.

Ключевые слова: джадидизм, просвещение, журнал, газета, театр, драматургия, курултай, язык, нация.

Annotation: This article analyzes the initiative activity of Behbudi, a bright representative of the Jadidist movement, in the way of raising the enlightenment of the people of Turkestan.

Key words: modernism, education, magazine, newspaper, theater, dramaturgy, convention, language, nation.

O‘z mohiyat e‘tiboriga ko‘ra noyob ijtimoiy-siyosiy fenomen bo‘lgan jadidchilik g‘oyasining shakllanishi va taraqqiyotiga doir dunyoning birqa tor mamlakatlarida ko‘plab tadqiqotlar yaratilgan bo‘lsa-da, ushbu harakat namoyandalarining Markaziy Osiyo hududida milliy davlatchilik va mintaqaviy o‘zigaxoslikni, fuqarolik jamiyatining rivojlanishiga qo‘shgan ulkan hissasini konseptual va tizimli asosda atroflicha o‘rganish dolzarb masala bo‘lib

qolmoqda. Shu nuqtai nazardan qaraganda, taraqqiyparvar ajdodlarimizning ilg'or g'oya va qarashlarini tadqiq etish va tizimlashtirish, Turkiston jadidlarining milliy davlatchilik rivojida o'rni va ta'sirini o'rganish, XX asrning birinchi choragida ular tomonidan barpo etilgan davlat tuzilmalarining qonunchilik bazasini tahlil qilish, dunyoviy, huquqiy va demokratik jamiyat qurishga qaratilgan faoliyatiga tarixiy baho berish, Yangi O'zbekiston va Uchinchi Renessansni bunyod etishda ushbu merosning mustahkam poydevor bo'lib xizmat qilishi bilan bog'liq masalalar bugungi konferensiyaning asosiy muhokama mavzulari etib belgilangani alohida ahamiyatga ega.[3]

Jadidchilikjahon ijtimoiy va milliy qadriyatlarga asoslangan oqim bo'lib, O'rta Osiyo mahalliy tub aholisi manfaatlariga javob bergan va ijtimoiy taraqqiyotning pishib yetilgan ehtiyojlarini to'la qondira oladigan harakat sifatida shakllandi. Turkistonda jadidchilik harakatining rahbarlari sanalgan Mahmudxo'ja Behbudiy va Munavvar qori Abdurashidxonov birlashtiruvchi va jiplashtiruvchi rolni o'ynashgan. Buxoroda - Fayzulla Xo'jayev va Abdurauf Fitrat, Xiva xonligida esa - Polvonniyoz Yusupov bu harakatga boshchilik qilishgan[1, 7-bet]. Ta'kidlash joizki, qisqa davr ichida Behbudiy sovetlar, kommunistlar siyosati mafkurasining noto'g'ri yo'nalishda ekanini anglab yetadi. Uni hatto mahalliy xalqlar uchun zararli, degan hulosaga keladi. Natijada, 1918 yilning oktyabr-noyabr oylarida mazkur tizim tarkibidan chiqishga qaror qiladi. Hujjatlarga ko'ra, Turkiston komissarlar Kengashi raisi Malkovning imzosi bilan 1918- yil 5- noyabrdan e'tiboran, Mahmudxo'ja Behbudiy rahbarlik qilgan sektor tarqatib yuboriladi, sektor a'zolariga berilgan targ'ibot-tashviqot olib borish huquqini beruvchi guvohnomalar bekor qilinadi. Behbudiyning o'zi mazkur tashkilotni tark etadi va shu kundan boshlab faoliyat olib borishning boshqa yo'llarini izlashga tushadi. Ilmiy tadqiqotchilar uning keyingi faoliyati haqida turli xil talqinlarni bayon qilishadi. Lekin Behbudiy shundan so'ng Haj ziyoratiga borishga o'tlanadi, degan qarashlar haqiqatga yaqinroqdir. Ammo bu fakt hujjatlar orqali to'liq tasdiqlanmagan. O'sha davrda muqaddas ziyorat amaliyotini Toshkent va Samarqanddan turli yo'nalishlar bilan amalga oshirish mumkin edi: Farg'ona vodiysi, Qashqar orqali Hindistonga o'tib, kemalarda Makkai Madinaga borsa bo'lardi. Ikkinchi yo'nalish bu Rossiya orqali Odessagacha poyezdda borib, so'ng dengiz orqali Turkiyaga o'tilgan va u yerdan Makkai Madinaga yo'l olingan. Shuningdek, Afg'oniston orqali Hindistonga va Turkmaniston orqali Ozarbayjonga, so'ng Kaspiy dengizidan o'tib ziyoratga borish kabi yo'nalishlar ham mavjud bo'lgan.

Yosh ma'rifatparvarlardan iborat bo'lgan ushbu harakat namoyondalari ta'lim tizimini tubdan isloh etish, milliy mustaqillik g'oyalarini hayotga tadbiq

etish kabi masalalarni o'z oldiga maqsad qilib qo'ygan ekan, mana shunaqangi ijtimoiy-tarixiy voqelik jadid taraqqiyparvarlarining maslaklari taqozosi bilan jadid adabiyotini shakllantirdi. Natijada publistika, adabiy tanqid paydo bo'ldi, roman, hikoya, dramaturgiya dunyoga keldi. Jadidchilik adabiyotining Behbudiy, Siddiqiy-Ajziy, Abdulla Qodiriy, Xoji Muin, Abdulla Avloniy, Hamza Hakimzoda, Sidqiy Xondaliqiy, Fitrat, Sadridin Ayniy, Tavallo, So'fizoda, Ibrohim Davron, Xurshid, Cho'lpon kabi o'nlab namoyondalari yetishib chiqdi.

Turkiston o'lkasining jadid ziyolilari o'z g'oyalari orqali ma'rifatni targ'ib qilar ekan, mahalliy aholining turli qatlamlarini qiziqtirib, o'z ketidan ergashtira olishga erishdi. Shu orqali jadidlar jamoat ongida xalq birdamligi va yakdilligi hislarini uyg'otib, mustahkamlay oldi. Harakat yetakchilaridan biri-Mahmudxo'ja Behbudiy faoliyatiga to'xtalar ekanmiz, avvalo, O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Sh.M.Mirziyoyevning 2020- yil 24- yanvarda Oliy Majlis palatalariga qilgan Murojaatnomasida jadidchilik harakati, ma'rifatparvar bobolarimiz merosini yana ham chuqur o'rganishimizga to'xtalib, ma'rifat mash'alini baland ko'tarib chiqqan alloma, buyuk adib Behbudiyning 145 yilligini keng nishonlashga alohida e'tibor qaratib, Behbudiy kabi buyuk alloma va mutafakkirlarimizning ilmiy va ma'naviy merosini chuqur o'rganish yoshlarni har tomonlama barkamol etib tarbiyalashda, ularni Vatanga muhabbat, milliy va umuminsoniy qadriyatlarga hurmat ruhida ulg'aytirishda muhim omil ekanligini uqtirib o'tdi [5]. 1899-1900 yillarda Behbudiy buxorolik do'sti Hoji Baqo bilan haj safariga chiqadi. Behbudiy safarchog'ida ko'p ajoyib hodisalarga guvoh bo'ldi. Xususan, safarda u yangi maktab haqidagi qarashlarini mustahkamlaydi. Uning tashabbusi va g'ayrati bilan 1903 yilda Samarqand atrofida Halvoyi (S.Siddiqiy), Rajabamin (A.Shakuriy) qishloqlarida yangi maktablar tashkil topadi. Adib ushbu maktablar uchun darsliklar tuzishga kirishadi. Ketma-ket uning "Risolaiasbobi savod" (1904), "Risolaijug'rofiyaiumroniy" (1905), "Risolaijug'rofiyaiRusiy" (1905), "Kitobat-ulatfol" (1908), "Amaliyoti islom" (1908), "Tarixi islom" (1909) kabi kitoblari paydo bo'ladi.

Ma'rifatparvar olim 1903-1904 yillarda Moskva, Peterburgga boradi, 1906 yilda Qozon, Ufa, Nijniy Novgorodda bo'ladi. Bular sayohat emas, xizmat safari edi. Masalan, Nijniy Novgorodda 1906-yilning 23 avgustida Rusiya musulmonlarining turmush va madaniyati muammolariga bag'ishlangan qurultoy chaqiriladi. Behbudiy bu qurultoyda Turkistonchilar guruhini boshqaradi va katta nutq so'zlaydi. Behbudiy nazarida ma'rifat uchun birgina maktab kifoya qilmasdi. Zamon va dunyo voqealari bilan tanishib bormoq,

millat va Vatanning ahvolidan, kundalik hayotidan ogoh bo‘lmoq kerak edi. Binobarin, millat uchun shunday oyna kerak ediki, unda u o‘z qabohatini ham, malohatini ham ko‘ra olsin. Mana shu ehtiyoj va zarurat Behbudiyning teatr va matbuot sari boshladi. “Padarkush” shu tariqa maydonga keldi. Xullas, 1911 yilda yozilgan “Padarkush” dramasi 1913 yildagina bosilib chiqadi. Kitob jildidagi “Borodino jangi va Rusiyaning fransuzlar bosqinidan xalos bo‘lishining yubiley sanasiga bag‘ishlanadi”, degan yozuv va uning Tiflis senzurasining ruxsati bilan chop etilishi shuni ko‘rsatadiki, ish oson ko‘chmagan. Pyesa bosilib chiqqandan keyin ham uni sahnaga qo‘yish uchun yaqin bir yil vaqt ketdi. Muallif bu haqdagi xatlarga javoban kinoyaomuz: “Turkistonda bekor odam yo‘qki, xalq uchun ishlasa. Bekor kishi yo‘qki, teatrusahnasiga chiqib, “masxarabozlik” qilsa”, deb yozgan edi.

Mahmudxo‘ja Behbudiy milliy til masalasiga katta e‘tibor qaratdi. Birgina uning “Oyna” jurnali ma‘rifat va madaniyat tarqatishda juda katta xizmat qildi. Unda millat va uning haq-huquqiga, tarixiga til-adabiyot masalalariga, dunyo ahvoriga doir qiziqarli maqolalar, bahslar berib borilgan. Ayniqsa, til masalalari muharrirning hamisha diqqat markazida bo‘lgan. Behbudiy millatning taraqqiyoti uchun bir necha til bilishni shart hisoblardi. Masalan, jurnalning 1913- yil avgust, birinchi-nishona sonidayoq, “Ikki emas, to‘rt til lozim” degan maqola bilan chiqqan edi [4, 153-bet].

U til o‘rgatish tizimini quyidagicha tushuntiradi:

- Turkcha (o‘zbekcha) -uy va oila tili;
- Forscha- she‘riyat tili;
- Arabcha- din tili;
- Ruscha- iqtisodiyot va sanoatni rivojlantirish tili;

Jahon miqiyosiga chikish uchun Yevropa tillaridan biri-ingliz, fransuz yoki nemis tilini bilish lozim. Jadidlar musulmon bolalarini yangi usul bo‘yicha o‘qitishni qisqa muddatlarda, intensiv dasturlar asosida o‘tkazar edilar. 1895 yilda Buxoroda va Samarqandda, 1898 yil Qo‘qonda ilk marotaba jadid maktabi ochilgan edi. 1907 yilga kelib deyarli qisqa muddat ichida jadidlar 30 ta yangi usul maktablarini ochishga muvaffaq bo‘lishdi. Turkiston jadidlarining xalqaro aloqalari va muloqoti nihoyatda keng edi. Rossiya, Turkiya, Misrdagi jadid harakatlari dasturlari bilan yaqindan tanish edilar. Jumladan, Mahmudxo‘ja Behbudiy gazeta va jurnallar orqali dunyoda sodir bo‘layotgan yangiliklar bilan tanishib borgan. Makka, Misr va Istanbulga bo‘lgan sayohatlari uning dunyoqarashini butunlay o‘zgartirib yuborgan. U gazeta va jurnallar bilan hamkorlik o‘rnatib, maorifni ko‘tarishga qaratilgan maqolalarini chop ettirgan.

Behbudiy Toshkentda Turkiston rus-sovet hukumati rahbarlari bilan muzokaralar olib boradi, lekin natija bermaydi. Oqibatda Behbudiy 1919-yilning bahori 25- martda Shahrizabzda qo‘lga olinib, sirli tarzda Qarshi shahrida qatl qilinadi. Uning qatli haqidagi xabar o‘sha paytdagi poytaxt bo‘lgan Samarqandga rosa bir yildan keyin ma’lum bo‘ldi. 1920- yilning aprelida butun Turkiston motam tutadi. O‘nlab marsiyalar yoziladi. “Behbudiyning sag‘anasidan izladim” deb atalardi Fitratning bir she’ri. Ayniyda bir emas, uch she’r bor.

Sani bundan buyon Turon,

Ko‘rolurmu, ko‘rolmasmu?

Saning mislingni Turkiston

Topolurmu topolmasmu?- deb boshlanardi uning she’rlaridan biri[2].

Xulosa o‘rniga shuni aytish joizki, jadid ma’rifatparvarlari o‘z xalqini ziyoli va savodli, qullikdan, savodsizlikdan va milliy yopiqlikdan ozod, jahonhamjamiyatiga omuxtalashgan holda ko‘rishni istashgan edi. Milliy ta’lim va tarbiya tizimini yaratishda beqiyos hissa qo‘shgan Mahmudxo‘ja Behbudiy O‘zbekiston Respublikasi Prezidenti Sh.Mirziyoyevning qarori bilan “Buyuk xizmatlari uchun” ordeni bilan taqdirlandi. Shunday ekan, jadidlarning g‘oyalari Yangi O‘zbekistonni bunyod etish strategiyasi bilan hamohangdir.

Foydalanilgan adabiyotlar.

1. Saidakbar Agzamxodjayeov Jadidchilik va Milliy g‘oya masalalari, “Toshkent islom universiteti” nashriyot-matbaa birlashmasi -Toshkent., 2016
2. <https://yuz.uz/news/mahmudxoja-behbudiy-turkiston-jadidchilik-harakatining-yolboshchisi-milliy-marifat-rahnamosi>
3. <https://yuz.uz/uz/news/jadidlar-milliy-ozlik-istiqlol-va-davlatchilik-goyalari-mavzusidagi-xalqaro-konferentsiya>
4. Ma’naviyat: asosiy tushunchalar izohli lug‘ati. –Toshkent., “G‘afur G‘ulom nomidagi nashriyot-matbaa ijodiy uyi”, 2010.
5. O‘zbekiston Respublikasi Prezidenti Shavkat Mirziyoyevning Oliy Majlisga Murojaatnomasi. //“Xalq so‘zi” gazetasi, 2020 yil 25 yanvar.

МУНДАРИЖА

“ЖАДИДЛАРНИНГ ИЛМИЙ-ПЕДАГОГИК МЕРОСИ: ТАРИХ ВА ЗАМОНАВИЙЛИК” МАВЗУСИДАГИ ХАЛҚАРО ИЛМИЙ - АМАЛИЙ АНЖУМАНИ ЯЛПИ МАЖЛИСИ МАЪРУЗАЛАРИ.		
1.	КИРИШ СЎЗИ Фарғона политехника институти ректори, техника фанлари доктори Саломов Ўктам Рахимович.	3
2.	ЖАДИДЛАРНИНГ ДАВЛАТЧИЛИК ҲОЯСИ: МУХТОРИЯТДАН МУСТАҚИЛ МИЛЛИЙ ДАВЛАТГА Темур Хўжаўғли (Туркия).	7
3.	ХОРАЗМДАГИ ЖАДИДЧИЛИК ҲАРАКАТИ ҲАМДА ЁШ ХИВАЛИКЛАР ФАОЛИЯТИ. Қахрамон Ражабов.	17
4.	ИСТОРИЧЕСКАЯ ПАРАЛЛЕЛЬ: КОЛОНИАЛЬНАЯ И ДЖАДИТСКАЯ СИСТЕМЫ ОБРАЗОВАНИЯ В ЮЖНОМ РЕГИОНЕ КАЗАХСТАНА. Турсун Хазретали Маханулы. (Қозоғистон).	24
5.	ҚЎҚОН ТАРАҚИЙПАРВАРЛАРИНИНГ “ЮРТ” ЖУРНАЛИДА ЖАДИДЧИЛИК ҲОЯЛАРИНИНГ ЁРИТИЛИШИ. Б.В. Ҳасанов.	30
I - ШЎБА. ТУРКИСТОНДА ЖАДИДЧИЛИКНИНГ МАЙДОНГА КЕЛИШИ ВА ТАДРИЖИЙ РИВОЖЛАНИШИ.		
6.	МУНАВВАРҚОРИ АБДУРАШИДОВ – БИРИНЧИ ЎЗБЕК ДОРИЛФОНУНИ АСОСЧИСИ Равшанов Маҳмуд.	35
7.	ЖАДИДЧИЛАР КИМ БЎЛИШГАН Тўхтаров И.М, Дадажонов Б.А.	39
8.	ЭЛБЕК ФАОЛИЯТИДА ЖАДИДЧИЛИК ҲОЯЛАРИНИНГ АСОСИЙ ХУСУСИЯТЛАРИ Сатторов Улуғбек Файзуллаевич	42
9.	TURKISTONDA JADIDCHILIKNING VUJUDGA KELISHI VA RIVOJLANISHI A.O.Jumanov, R.A.Omirzakov.	48
10.	BUXORO JADIDLARI Isroyiljon Toshpulatov.	51
11.	МАНМУДХО‘ЖА ВЕНБУДИЙ ВА ЖАДИДЛАР ТА‘ЛИМОТИНИНГ УМУМХАЛҚ МА‘РИФАТИНИ КО‘ТАРИШДА ТУТГАН О‘РНИ Abdullayeva Firuza Sharipovna.	54
12.	НАМЗАНИНГ О‘ЗБЕК ДРАМАТУРГИЯСИДАГИ О‘РНИ Хонқулов Шавкатжон Хурсаналиевич, Иброҳимов Иzzатжон Мақсуджон о‘ғ‘ли.	59
13.	МУНАВВАР ҚОРИНИНГ ПЕДАГОГИК МАКТАБЛАРИ ТАРИХИДАН Базарова Умида Маъмуржановна.	63
14.	МАНМУДХО‘ЖА ВЕНБУДИЙНИНГ МАРИФАТПАРВАРЛИК ФАОЛИЯТИ ВА ТАЛИМ-ТАРБИЯГА ҚО‘ШГАН ҲИССАСИ Ахмедов Gulmamat Nurmatovich.	67
15.	ЖАДИДЛАР ФАОЛИЯТИДА ХОРИҶИЙ ТИЛЛАР ТАРҒИВОТИ Tursunov Behzodbek Vaxodirovich.	73
16.	ЖАДИДЧИЛИК ҲАРАКАТИ ТАРИХИГА БИР НАЗАР. Садуллаев Хамидулло Мансурович.	78
17.	МУНАВВАР ҚОРИ АБДУРАШИДХОНОВНИНГ ТАБИИЙ ФАНЛАРНИ ТАКОМИЛЛАШТИРИШ МАСАЛАЛАРИ ҲАҚИДА Ураков Шерзод Раҳмонович.	82
18.	ИДЕЙНЫЕ ИСТОКИ СРЕДНЕАЗИАТСКОГО ДЖАДИДИЗМА Раупов Холмамат Рашидович.	87
19.	БЕРДАҚ ШОИРНИНГ МАЪНАВИЙ МАЪРИФИЙ ҲОЯЛАРИ Қудияров Алишер Раметуллаевич, Алимбетов Аңсатбай Кеунимжаевич.	91
20.	МУНАВВАР ҚОРИ АБДУРАШИДХОНОВНИНГ ЁШЛИГИ ЎТГАН МАҲАЛЛА Қодиров Камол Намозович.	99

21.	JADIDLAR VA JADIDLAR HARAKATINING MARKAZIY OSIYODAGI IJTIMOYIY MUHITIGA TA'SIRI Ergashev Ulug'bek Adxamovich.	104
22.	TURKISTON MILLIY MATBUOTI VA SAIDNOSIR MIRJALILOVNING ЎЛКА ХАЁТИГА ОИД МУШОҲАДАЛАРИ Аминжон Юсупов.	109
23.	"MILLIY TURKISTON" JURNALIDA JADIDLAR FAOLIYATINING YORITILISHI Zohidjon Xoldorov.	115
24.	АБДУЛЛА ҚОДИРИЙ ВА ТУРКИСТОН ЖАДИДЧИЛИГИ. Қосимов Қозимжон Исоқович.	119
25.	FARG'ONA VODIYSIDA YASHAGAN JADID ZIYOLILARINING PEDAGOGIK MEROSLARINI O'RGANISHNING MOHIYATI Oxunova Dilnoza Qaxxorjonovna.	128
26.	MAHMUDHO'JA VENBUDIY HAYOTI VA FAOLIYATI Kurbonova Shaxnoza Nimadovna.	133
27.	MUNAVBAR QORINING MARKAZIY OSIYU MADANIYATI DAGI TUTGAN ЎRNI Рахматуллаева Ирода Анваровна.	139
28.	МАХМУДХЎЖА БЕХБУДИЙНИНГ "ИККИ ЭМАС, ТЎРТ ТИЛ ЛОЗИМ" МАҚОЛАСИ ХУСУСИДА Мусаева Барно Мўминжоновна.	143
29.	THE EMERGENCE AND DEVELOPMENT OF JADIDISM IN TURKESTAN Khusanboyev M.A.	147
30.	MUNAVBAR QORINING ЖАДИДЧИЛИК ҲОЯЛАРИНИНГ ТАЪЛИМ ТАРАҚҚИЁТИДАГИ ЎРНИ Бахронова Озода.	150
31.	ANMAD DONISH IJODIDA MA'RIFATPARVAR VA MA'NAVIY G'OYALARNING SHAKLLANISHI. Muminov Azizbek Ziyoviddioyich.	155
32.	TURKISTONDA JADIDCHILIK FAOLIYATI Usmonaliyeva Madina Komiljon qizi.	160
II - ШЎБА. ТАРАҚҚИЙПАРВАРЛАРНИНГ МИЛЛИЙ ДАВЛАТЧИЛИКНИ ТИКЛАШ УЧУН ХАРАКАТЛАРИ ВА ТУРКИСТОН МУХТОРИЯТИ ФАОЛИЯТИ.		
33.	ЖАДИДЛАРНИНГ "МИЛЛИЙ ИСТИҚЛОЛ" ТАШКИЛОТИ ВА УНИНГ ВИЛОЯТЛАРДАГИ БЎЛИМЛАРИ ФАОЛИЯТИ Хошимов С.А.	165
34.	БУХОРО МАҲАЛЛИЙ МАТБУОТИДА МАХМУДХЎЖА БЕХБУДИЙ ВА УНИНГ ҚОТИЛИ БИЛАН БОҒЛИҚ АЙРИМ МУЛОҲАЗАЛАР ("БУХОРО АХБОРИ" ВА "ОЗОД БУХОРО" ГАЗЕТАЛАРИДАГИ МАТЕРИАЛЛАР АСОСИДА) Ҳайитов Шодмон Аҳмадович, Раҳмонов Камол Жамолович.	173
35.	МАХМУДХЎЖА БЕХБУДИЙНИНГ ИЖТИМОИЙ-МАЪРИФИЙ ҚАРАШЛАРИ Мамадалиев Немат Қахорович.	179
36.	IJTIMOYIY DAVLAT QURISHDA JADIDLARNING ILM-FAN VA MA'RIFAT HAQIDAGI QARASHLARINING ANAMIYATI Xoliqov Lazizjon Maxmud o'g'li.	184
37.	MUNAVBAR QORINING MUSTAMLAKACHILAR ҲОЯСИГА ФАОЛ ҚАРШИ ҚУРАШИ Нажмиддинов Фазлиддин Насриддинович.	188
38.	TURKISTON IJTIMOYIY-SIYOSIY TAFAKKUR RIVOJIDA MAHMUDHO'JA VENBUDIYNING O'RNI Alimov Akbar Narboyevich.	192
39.	MA'RIFAT YO'LIDA QURBON BO'LGANLAR Sharipova Nargizaxon Abduqaxxorovna.	196
40.	JADIDCHILIK HARAKATI VA UNDA IBRATNING FAOLIYATI Rafikova Dilafuz Kaxxoralievna, Azimov Ulug'bek Abduxalilovich.	200
41.	JADIDCHILIKDA ASHURALI ZOHIRIYNING O'RNI Gafurova Surayyo Ulug'bekovna.	203
42.	JADIDLARNING MILLIY MA'RIFIY ISLOHOTLARGA QO'SHGAN HISSALARI Abbosova Shoxida Turdaliyevna.	208

43.	АБДУЛҲАМИД СУЛАЙМОН ЧЎЛПОН-“БУХОРО АХБОРИ” МУҲАРРИРИ ВА ТЕАТР ТАНҚИДЧИСИ Раҳмонов Камол Жамолович.	211
44.	“САДОИ ТУРКИСТОН” ГАЗЕТАСИ ВА УНДАГИ БИР МАҚОЛА ХУСУСИДА Раҳмонов М, Мавлонова С.	215
45.	ЖАДИДЛАРНИНГ ДЕМОКРАТИК ҚАРАШЛАРИ ВА ТУРКИСТОН МУХТОРИЯТИНИНГ ТАШКИЛ ЭТИЛИШИ Максумов Набижон Ортиқбоевич, Тожибоев Умиджон.	219
46.	ЖАДИДЧИЛИК ҲАРАКАТИНИНГ МИЛЛИЙ ХУСУСИЯТЛАРИ Ўринбоева М.С.	224
47.	TURKISTONDA HARBIY ISH SOHASIDAGI ISLOHOTLARDA JADID TARAQQIYPARVARLARI G‘OYALARINING AHAMIYATI Mirzajonov G‘ayrat Tayirjonovich.	229
48.	XX ASRNING YIGIRMANCHI YILLARIDA TURKISTONDAGI MADANIY JARAYONLAR VA UNDA JADIDLARNING ISHTIROKI XUSUSIDA Isomiddinov Z.R.	237
49.	STAGES OF SOVIET POLITICAL ACTION TOWARDS BELIEVERS Nabiyev Xumoyun.	242
50.	AHMAD ZAKI VALIDIY TO‘G‘ON – ATOQLI JAMOAT ARBOVI VA TURKIY OLIM Sodiqova Nargiza Nasri qizi.	248
51.	БУХОРО ХАЛҚ СОВЕТ РЕСПУБЛИКАСИНИНГ МАДАНИЙ СИЁСАТИДА ЖАДИДЛАРНИНГ РОЛИ ҲАҚИДА (1920-1923 ЙИЛЛАР) Носиржон Абдухалиқ ўғли Дониёров.	254
52.	TURKISTON MUXTORIYATI FAOLIYATIGA NAZAR Misabojeva Mohinura Baxtiyorovna.	259
III- ШЎБА ЖАДИД МАКТАБЛАРИ ҲАМДА УЛАРНИНГ ПЕДАГОГИК МЕРОСИ.		
53.	ТАЪЛИМ ВА МАИШИЙ ИСЛОҲОТ МАСАЛАЛАРИНИНГ ЖАДИД МАТБУОТИДА ЁРИТИЛИШИ Қозоқов Тохиржон Қодиралиевич, Раҳматов Аббосбек Толибжон ўғли.	266
54.	ЖАДИДЛАРНИНГ ТАЪЛИМ СОҲАСИДАГИ ИСЛОҲАТИ ВА УНДА ТАДБИРКОРЛАР ИШТИРОКИ Тайронов Ё.Р.	271
55.	TURKISTON JADIDLARI OTASI MAHMUDXO‘JA BENBUDIYNING JADIDCHILIK MAKTABLARINING RIVOJIGA QO‘SHGAN XISSASI G‘affarov Yarash Xolliyevich, Tilabjonova S.Sh	276
56.	ABDULLA AVLONIYNING PEDAGOGIK MEROSI HAMDA JADID MAKTABLARINING FAOLIYATI Rafiqova Dilafuz Qaxxoraliyevna.	279
57.	JADID MAKTALARI VA ULARNING PEDAGOGIK MEROSINI O‘RGANISHDA O‘QUV MATERIALLARINI IMITATSION-VARIATIVLIK ASOSIDA TAKOMILLASHTIRISH TEKNOLOGIYALARINI MUSTAQIL TA‘LIMDA QO‘LLASH Obidov Jamshidbek G‘ayratjon o‘g‘li.	284
58.	МАЪРИФАТПАРВАР ЖАДИДЛАР МЕЪРОСИДА ЭКОЛОГИК ТАРБИЯГА ДОИР ЁНДАШУВЛАР Акрамжон Бахромович Ғуломов, Севара Халикова.	287
59.	ТУРКИСТОНДА ТАШКИЛ ЭТИЛГАН УСУЛИ ЖАДИД МАКТАБЛАРИДА ТАЪЛИМ- ТАРБИЯ ЖАРАЁНИНИНГ ЎЗИГА ХОС ХУСУСИЯТЛАРИ Бегимқулов Зариф Ахмадович.	296
60.	ОТНОШЕНИЕ ЦАРСКОЙ РОССИИ К ШКОЛАМ ДЖАДИДОВ. Мамасиддиқов А.А.	300
61.	JADIDLARNING MARKAZIY OSIYODA ADABIYOT VA SAN‘ATGA QO‘SHGAN HISSASI Ergashev Ulug‘bek Adxamovich.	308
62.	РАЗВИТИЕ ОБРАЗОВАНИЯ И ПРОСВЕЩЕНИЕ, ОСНОВА ДВИЖЕНИЯ ДЖАДИДОВ Елена Пустовая.	313
63.	ABDURAUF FITRAT MA‘RIFIY QARASHLARI Abdunosirova Xalima Erdtillaevna.	317

64.	ОБРАЗОВАНИЕ НОВЫХ ШКОЛ ДЖАДИДОВ В БУХАРСКОМ ЭМИРАТЕ И ХИВИНСКОМ ХАНСТВЕ Мусаев Эркин Халилович.	321
65.	JADIDCHILARNING PEDAGOGIK VA MA'RIFATPARVAR G'OYALARINING AHAMIYATI Sadikova Roza Ismailovna	326
66.	LANGUAGE, ALPHABET AND GRAPHIC EVOLUTION IN JADID'S PERIOD: PERSPECTIVES AND CONFLICTS Komilov Javoxir Kozimjon o'g'li.	330
67.	ЖАДИДЧИЛИК ВА ТАЪЛИМ ИСЛОҲОТЛАРИ Тишабаева Л.А	336
68.	ЖАДИДЛАРНИНГ ТАЪЛИМ-ТАРБИЯНИ РИВОЖЛАНТИРИШГА ҚЎШГАН ҲИССАЛАРИ. Мамадиева Нилуфар Халиловна.	341
69.	ПЕДАГОГИЧЕСКАЯ ДЕЯТЕЛЬНОСТЬ АБДУЛЛЫ АВЛОНИ В СИСТЕМЕ НОВОМЕТОДНЫХ ШКОЛ Юлчибаев Жахонгир Шакирович	348
70.	JADIDLARLARNING MARKAZIY OSIYO TA'LIM TIZIMIDAGI ISLOHOTLARI Umurzaqov Axmadjon Maxamadovich.	354
71.	JADID HIKOYALARIDA MAKTAB VA MA'RIFAT MASALASI Safarov Xoliyor Berdiyrovich.	359
72.	TARAQQIYPARVARLARNING EPISTEMIOLOGIK QARASHLARI Iskandarova Shamsiyabonu.	364
73.	JADID MA'RIFATPARVARLARINING SAN'AT VA MUSIQAGA OID QARASHLARI Uzakova Munisa	368
IV – ШЎБА. ЖАДИДЧИЛИК ҒОЯЛАРИ ВА ЯНГИ ЎЗБЕКИСТОН ТАРАҚҚИЁТИ.		
74.	YANGI O'ZBEKISTONDA JADIDCHILIK G'OYALARINING AMALGA OSHIRILISHI: JAHON SAVDO TASHKILOTIGA MA'RIFAT SARI Baratov Mirodiljon Xomudjonovich, Hakimov Ravshan Tulkunovich, Akramxodjayev Bori Toxtaxodjayevich.	372
75.	GLOBALASHUV SHAROITIDA ABDULLA AVLONIY ASASLARINI O'RGANISHNING IJTIMOYIY-PEDEGOGIK ASOSLARI Karimova Mukaddas Otajonovna.	379
76.	YANGI O'ZBEKISTON TARAQQIYOTIDA JADIDCHILIK G'OYALARINING AHAMIYATI Shirinov Anvar Qanoatovich.	387
77.	YANGI O'ZBEKISTONNING BARQAROR TARAQQIYOTIDA TARIXIY ONGNINING YUKSALTIRISH OMILLARI Miraxmedov Jaxongir Muxsinovich.	392
78.	CHULPON TA'LIM-TARBIYAVIY MEROSIDA SHAXSNING ESTETIK MASALASI Aliqulov Q.	396
79.	JAMIYAT TARAQQIYOTINING YANGI BOSQICHIDA G'OYAVIY BIRLASHUVNI TA'MINLASHDA TURKISTON JADIDLARINI ILMIY MEROSIDAN FOYDALANISH. Abduraxmonov G'ayratjon Zokirovich.	400
80.	ИБН АЛ-АРАБИЙНИНГ ТАСАВВУФИЙ ТАЪЛИМОТИДА “ВАҲДАТ ВА КАСРАТ” ВА “ҚАЗО ВА ҚАДАР” ТУШУНЧАЛАРИ ТАҲЛИЛИ Мирзаев Ахроржон.	410
81.	FUQAROLIK JAMIYATINI QURISHDA O'ZINI-O'ZI BOSHQARISH ORGANLARI VAKOLATLARINI AMALGA OSHIRISHDAGI MAVJUD MUAMMOLAR VA YECHIMLAR Raximov Ixomjon Azimjonovich .	414
82.	ABDURAUFIY FITRATNING IJTIMOYIY-PSIXOLOGIK QARASHLARIDA OILA MAVZUSI Burxanova Mavjuda Bekbutayevna.	418
83.	МУСТАҚИЛЛИК ЙИЛЛАРИДА МАТБУОТ САҲИФАЛАРИДА БУХОРО ЖАДИДЛАРИ ИЖТИМОЙИ-СИЁСИЙ ФАОЛИЯТИНИНГ ЁРИТИЛИШИ Сабиров Азизжон Рахмонович.	421
84.	ABDULLA AVLONIYNING PEDAGOGIKAGA OID ASARLARI ICHIDA «TURKIY GULISTON YOXUD AXLOQ» ASARIDA «BADAN TARBIYASI» HAQIDAGI FIKRLARINI O'RGANISH KATTA AHAMIYATGA MOLIKLIGI Сулаймонов Эргашали.	425

85.	YANGI O'ZBEKISTON TARAQQIYOTIDA JADIDCHILIK G'OYALARINING O'RNI Tillabayeva Guljahon Ilhomjon qizi.	430
86.	JADIDCHILIK XARAKATINING JAMIYAT SIVILIZATSIGA QARATILGAN ISLOHOTLARI Hakimov Akmaljon Mirzag'anievich.	433
87.	АБДУРАХМОН ЖОМИЙ АСАРЛАРИДА КОМИЛ ИНСОН МАСАЛАСИ Болтабоев Иқболжон.	436
88.	ЖАДИДЧИЛИК ҒОЯВИЙ РИВОЖЛАНИШНИНГ АСОСИЙ БОСҚИЧЛАРИ Асланова Озода Ибрагимовна, Актамов Бехрузжон Олимжон ўғли.	441
89.	МАҲАЛЛАЛАРДА ЯНГИ ИШ ЖОЙЛАРНИ ТАШКИЛ ЭТИШ ДАСТУРЛАРИНИ ИШЛАБ ЧИҚИШ. Ражабова Наргизахон Рахмоналиевна.	445
90.	JADIDCHILIK G'OYALARI HAMDA JADIDCHILIK G'OYALARINING USTUVOR YO'NALISHLARI Userbayeva Feruza Inoyat qizi.	4449
91.	MAHMUDXO'JA BENVUDIYGA MANSUB ASARLARINING BUGUNGI KUNDAGI ANAMIYATI Najmiddinov Boburmirzo Zuhridin o'g'li, Rahmatov Abbas Tolibjon o'g'li.	454
92.	АБДУЛЛА АВЛОНИЙНИНГ ПЕДАГОГИК ҚАРАШЛАРИ. Бойкузиева Раъно.	462
93.	ЖАДИДЧИЛИК ҒОЯЛАРИ ВА ЯНГИ ЎЗБЕКISTON TARAQQIYOTIDA MIЛЛAT VA AЁЛ TAҚДИРИ MАСАЛАСИ Куанишова Дилмира Туйчиевна.	465
94.	INCREASING THE IMPORTANCE OF PROMOTING THE CONTRIBUTIONS OF OUR COUNTRY'S SCIENTISTS TO THE DEVELOPMENT OF SCIENCE IN INCREASING STUDENTS' INTEREST IN STUDYING Mamarizaev Ilkhomjon Mahmudjon ugli.	471
95.	YANGI O'ZBEKISTONDA JADID QADAMJOLARINI SAYYOHLARGA YANADA KENGROQ TANITISH Buron Ulug'murotovich Jumayev.	474
96.	ПЕДАГОГИК ЖАРАЁНДА ДИДАКТИКА ВА ЎҚИТИШНИНГ МОДУЛ ТЕХНОЛОГИЯСИ Усмонова Мухтасар Акбаровна.	479
97.	SAMARQAND JADIDCHILIK MAKTABLARI TARIXI. Юсупов А.А, Safarov Ahmadjon.	482
98.	JADIDLAR FAOLIYATIDA MA'RIFATPARVARLIK Mirzayev A, Xomidova Dilyora.	487
99.	DINIY BAG'RIKENGLIK – OLIY HIMMAT Kadirova Dildora, Aliyeva Nigina.	491
100.	THE UNIQUE MECHANISMS OF THE “PROSPEROUS AND SAFE NEIGHBORHOOD” PRINCIPLE IN CREATING A SAFE ENVIRONMENT Rakhimov Ilkhomjon Azimjonovich, Saminjonov Jaloliddin.	494
101.	JADIDLAR FAOLIYATIDA MA'RIFATPARVARLIK VA BARKAMOL AVLOD TARBIYASI MASALALARI Kadirova D.S, Turdaliev Ziyodjon.	500
102.	ФИТРАТ МАЪНАВИЙ МЕРОСИДАН И РЕНЕССАНС АСОСЛАРИНИ МУСТАҲКАМЛАШДА ФОЙДАЛАНИШ Мавлуда Раҳмонова.	504
103.	ЖАДИДЛАРНИНГ ГУМАНИСТИК ҚАРАШЛАРИ- МАҲМУДХЎЖА БЕХБУДИЙ Асқаров Хусанбой.	512
104.	BUXORO JADIDLARINING SIYOSIY PARTIYAGA BIRLASHUVI Jalilov Alisher.	515
105.	YANGI O'ZBEKISTONDA MUSIQA SAN'ATINING KELAJAK AVLODNI TARBIYALASHDAGI O'RNI Eminova Shaxnoza, Valiyeva Shoxista.	519
106.	O'ZBEK JADID XOTIN-QIZLARINING IBRATLI QISMATI BIZ UCHUN O'LMAS SABOQDIR! Olimova Ra'noxon Rasuljon qizi.	524
107.	AXMAD DONISHNING FALSAFIY G'OYALARI HAMDA ISLOHOTCHILIK HARAКATI Xoshimov Sanjarbek Sultonbekovich.	531

108.	GLOBALASHUV JARAYONIDA IJTIMOYIY-MA'NAVIY MUHITGA TA'SIR ETUVCHI G'OYAVIY-MAFKURAVIY TAHDIDLAR Nuriddinov Mirsaid.	535
109.	JADIDCHILIK HARAKATIDA IJTIMOYIY TENGLIK VA IJTIMOYIY ADOLAT G'OYALARI Ozodboev Raximjon Raxmonjon o'g'li.	540
110.	TURKISTON JADIDLARINING G'OYAVIY QARASHLARI Begzodjon Abduraximov.	544
111.	JADID MATBUOTI VA SAYID RIZO ALIZODA Shokir G'offorov	549
112.	SAID RIZO ALIZODA JADIDLAR MAKTABINING MASH'ALI Mirzoulug'bek Yusupov, Dilnoza Nishanova.	556
113.	МАЪРИФАТПАРВАР-ЖАДИДЛАР МЕРОСИ – МАДАНИЯТЛАРАПО МУЛОҚАТ АСОСИ Ҳаққулов Набижон Қахрамонович.	559
114.	YANGI USUL MAKTABLARIDA TARIX FANINING O'QITILISHI XUSUSIDA MAHMUDXO'JA BEHBUDIY VA ABURAU FIFRAT MULOHAZALARI Altiboyev Yuldosh Ergash o'g'li.	563
115.	CHO'L PONNING "TURKISTON MUXTORIYATI" RIVOJIDAGI SA'Y-HARAKATLARI XUSUSIDA Utanova Vaziraxon Maxmudjon qizi.	569
116.	ЖАДИД МАКТАБЛАРИ ҲАМДА УЛАРНИНГ ТАЪЛИМ-ТАРБИЯИЙ МЕРОСИ Бердиева Садоқат Эшонқул Қизи, Хуррамова Жасмина Жамшид Қизи, Сатторова Хумора Мухторжон Қизи.	572
117.	JADIDCHILIK FALSAFASIDA VATANPARVARLIK TARBIIYASI Kenjayev Ulug'bek Muratovich.	578
118.	ABDULLA AVLONIY ASARLARIDA TARBIIYA MASALALARI VA UNING BUGUNGI KUNDAGI AHAMIYATI Feruza Mustafoyeva Xurshid qizi.	584
119.	JADID MAKTABLARI HAMDA ULARNING PEDAGOGIK MEROSI Islamova Qunduz	590
120.	JADID MAKTABLARI VA ULARNING PEDAGOGIK MEROSI Mirzaliyeva Zarinabonu Jahongir qizi.	595
121.	THE EMERGENCE OF THE JADIDIST MOVEMENT IN TURKESTAN AND ITS IMPACT ON THE SOCIAL AND POLITICAL LIFE OF THE SOCIETY Ibragimov Mirfayz Ikrom ugli.	601
122.	JADIDCHILIK G'OYALARI VA YANGI O'ZBEKISTONNING YANGI KONSTITUTSIYASI TARAQQIYOTI Saparboyev Kamronbek Kamolbek o'gli.	607
123.	JADID MAKTABLARI VA ULARDA QIZLAR TA'LIM-TARBIIYASI MASALASI Mahmudova Mahfuza Solijonovna.	614
124.	PHILOSOPHICAL ASPECTS OF THE ENLIGHTENMENT ACTIVITIES OF THE TURKESTAN JADIDISM MOVEMENT Mansurov Ulughbek Jumaevich.	621
125.	MAHMUDXO'JA BEHBUDIYNING GEOGRAFIYAGA OID DARSLIKLARI TAHLILI Gulnoza Axmadjonova, Ayubxon Raxmatxonov.	631
126.	XORAZM JADIDCHILIK HARAKATINING O'RTA OSIYO JADIDCHILIGI TARIXIDA TUTGAN O'RNI Qodirov Humoyun Abduraxmon o'g'li.	636
127.	AN'ANAVIY QADRIYATLAR VA TARIXIY XOTIRA Ikramov Ibrohim Abdujabborovich.	641

**«JADIDLARNING ILMIIY-PEDAGOGIK MEROSI: TARIX VA
ZAMONAVIYLIK»
mavzusidagi xalqaro ilmiy-amaliy anjumani materiallari
(II - to'plam)**

Muharrir: A.Allaberganov

Texnik muharrir: O.Mirzanazarov

Dizayner:M. Muxammadikromov

Bosishga ruxsat etildi: 2024-yil. Nashriyot bosma tabog`i – 7,375

Bichimi 84x108 1/16

Adati 100.

“ALPHA BRAND” UK

Manzil: 150100, Farg`ona viloyati, Farg`ona shahri,

Farg`ona ko`chasi, 86-uy.

Tel : +998555003888